

Pasprotokoller

Et redskab for slægtsforskeren

Hvordan du finder det rigtige arkivalie

- Vigtigt, før du søger i AO og Daisy!
- Slægtsforskerbøger, internettet
- Skal have en idé om, hvad du vil finde
- Læs om det (grundighed sparer dig på længere sigt!)

Hold øje med

- Hvilken myndighedstype, der behandler sagerne (ret, amt, politi, sogn osv.)
- Hvad arkivaliet ofte kaldes (skifteprotokol, journalsag, straffeakt osv.)
- Disse to oplysninger skal bruges i Daisy og AO!

Det store problem: Hvad hedder myndigheden?

- DIGDAG, dækker hele landet
- Betyder Digitalt atlas over Danmarks historisk-aministrative geografi
- Kan vælge år + myndighedstype og se myndighedens omfang og navn på den tid
- Også god stednavnesøgning

- Se kort over Danmarks administrative inddeling

DOWNLOADS

2000

AO og Daisy

- AO er en indgang til de digitaliserede arkivalier, der findes i Daisy
- Daisy er Rigsarkivet database
- AO og Daisy er direkte knyttet sammen
- Alt, der findes i AO, findes også i Daisy
- MEN det er ikke alt, der findes i Daisy, der også findes i AO

Hvad kan pasprotokoller bruges til?

- Følge en persons færden
- Hvor en person kommer fra
- Hvor en person rejser hen

Hvad vi skal se på

- Rejsepas
- Vandrebøger
- Skudsmålsbøger
- Opholdsbøger
- Amtspas

Hvad er et pas?

... et af en Øvrighedsperson udstædt Document, hvormed Ihændehabereren legitimerer sig paa Reiser. (H. P. Giessing, 1841)

Nogle typer af pas

- Rejsepas
- Sundheds- og karantænepas
- Afskeds- eller gårdmandspas
- Kopipas
- Frimandspas
- Frihedspas
- Vognpas
- Indladelsespas
- Udygtighedspas
- Fribefordringspas
- Kurerpas
- Permissionspas
- Markedspas
- Sessionspas
- Toldpas
- Besejlingspas
- Islandske søpas
- Flyttepas

Rejsepas

Udstedt af politimesteren,
dvs. retsbetjenten

De ældste regler

"Om pas at tage. At alle de, som vil drage af byen, skulle tage pas med dem." (Helsingør, 1555)

Passene indeholdt en bøn til den, der så passet: "Forde, fremme og være behjælpelig til det bedste"

POLITIEMESTEREN

I DEN KONGELIGE RESIDENTS-STAD KIÖBENHAVN

Gjør vitterligt, at

agter nu at reise herfra Staden til

Min tjenstlige Begiering er til alle og enhver, som bemeldte
maatte forekomme, at de paa denne Reise ubehindret vilde lade passere.

Dette Pas er stemplet her og forsynet med min Underskrift.

Kiöbenhavns Politiekammer den 24. November 1807, Klok. 6 1/2 Efter-Middag.

NB. Dette Pas gielder allene for ovenmelitte
Reise, og ikke til flere eller andre Reiser,
samt her i Staden blot trede Gange
24 Timer.

Betalt.

Politimesteren i Aarhus

Gjør vitterligt, at

Jens Peter Mathiasen J. G. Valentin

32de Aar gammel, født i *Ribe*, taler *Dansk*, er *indst.* af Bert og *hustru* af
Bygning, har *brunt* Haar, *brunt* Dine

agter nu at reise herfra Staden til

Min tjenstlige Begjering er til Alle og Enhver, som bemeldte *J. G. Valentin*

maatte forekomme, at de *sau* paa denne Reise ubehindret ville lade passere.

Her paa Stedet hersker ingen smitsom Sygdom.

Aarhus Politiekammer, den *11. Juni* 1833 Klokken *4* *1/2* Middag.

NB. Dette Pas gælder allene for ovenmeldte Reise
og ikke til flere eller andre Reiser, samt her i
Staden blot treende Gange 24 Timer.

Betalt. *J. G.*

L. H. Mathiasen
Th.

Pashaabersens Haandteft:

*Personen i Holsten.
Prostinde Holsten 1837
97*

Politimesteren i Ryborg

Reisendes

Fødested *Kjøbenhavn.*

Alder *34 aar*

Bert *midvel*

Haar *blond*

Dine *blaar,*

Underskrift

F. Hoffmann

Gior vitterligt: at Foreviseren heraf

*Minister Frederik
Hoffmann* med *Hans Dorothea Floria fød Læren*
37 aar gammel, der bærer sig til at ankomme med landligt
for udsættelse Næstkomme 26 Junij 1837, jensgaardsgaard, Svendborg 1/2 37
agter at foretage en Reise herfra til Odense.

til hvilken Reise dette Pas er begjært.

Thi anmodes tjenstlig respektive Bedkommende om at ville lade
fornævnte *Hoffmann og Hans*
paa denne forehavende Reise ubehindret passere.

(Her græsferer ingen smitsom Sygdom)

Ryborg Politiekammer, den *16 august* 1837.

{ Dette Pas gjælder alene for denne
Reise og her i Byen kun 3 Gange
24 Timer. }

Betalt

3/4 Lda.

Ryborg

Politimesteren i Holbæk Kjøbstad og ~~Baroniet Løvenborgs Birk~~

Gjør vitterligt: at *Anders Peter Wibe* *af Byen*

29 Aar gammel, født i *Sjælland* taler *daarsk* er *mikke* af Bæft og *lyst*

af Bygning, har *mikke* Haar *blaat* Dine *agter* nu at reise herfra

Staden *hij Gjellerup* *af Byen* Thi er min tjenstlige Begjæring til Alle

og Enhver, som bemeldte *Anders Peter Wibe* maatte forekomme, at de ham paa denne

Reise ubehindret lade *hij = 7* *reiser*. Det attesteres, at her paa Stedet ingen smitsom Sygdom grasserer.

Et Bekræftelse under min Haand og Stadens Segl:

Holbæk den *14. December* *1839*

Yr. Høgheds Røygge *Peter Wibe*
Storhøved
1839

NB. Dette Pas gielder allene for denne Reise,
og her i Byen blot trende Gange
24 Timer.

Gjeldt 6 Reiser
hij = 6

Anders Peter Wibe
af Byen
Gjellerup
1839

Udviklingen og årsagen til pas

- Middel for staten til at kontrollere
- Statens sikkerhed, begrænse rejseadfærd
- Sikkerhed for den rejsende
- Bevis på nationalitet

Eksempel på årsag til pas i 1800-tallet

Lov 26.01.1819:

*... alle saadanne omvandrende Personer anholdes og føres til nærmeste Politivrigthed, som paa det Nøiagtigste har at anstille Undersøgelse om, hvo disse Personer ere, om de ere **indlændiske eller udlændiske**, hvad der er **Hensigten** af deres Reise, om de have **fast Næringsvei** eller Udsigt til at erholde Samme, og om de ere forsynede med **tilbørlige Passe** eller andre tilstrækkelige Beviser om, at de ikke ville falde det **Offentlige til Byrde** ...*

Hvem skulle bruge pas?

- Indtil 1846: Indlæendinge og udlæendinge
- 1846-1862: Udlæendinge
- 1862-1875: Udlæendinge bortset fra svenskere, nordmænd og englændere
- 1875-1917: Ingen (dog opholdsbog)
- Efter 1917: Udlæendinge

Hvilke indlændinge skulle bruge pas?

- Indtil 1846: Alle stænder

Bortset fra:

- Embedsmænd i tjeneste
- Skippere, sømænd, lodser
- Personer bosat inden for 2 mil

Hvornår skulle man bruge pas?

Når man skulle krydse vand (fx færgested) eller rejse til udlandet

Lov 07.08.1846:

... Pas paa Reiser mellem forskjellige Steder i Kongeriget ... ophæves, saa at Sø- og Landreiser i saa Henseende sættes under lige Vilkaar.

Kunne man selv vælge ruten?

- Kunne vælge destinationen
- Skulle altid tage den korteste vej

Lov 26.01.1819:

... om de ere forsynede med Passe, om de have taget nogen anden end den korteste Vei, for at komme til det i deres Passe bestemte Sted.

Hvad krævede det at få pas?

Bevis på at man lovligt kunne rejse

- Håndværkssvende: Attest fra mester
- Jøder: Attest fra ældste
- Fremmede: Attest fra gæstgiver

Smølle Garved Sven Johan Johansen, farsver-
tarik, for mig i to Aar til Dato, og i den Tid
indvist Trøst og Elsk, ~~og~~ for jeg som saa vel
Løst som Anbefalt, til som jeg nok en Gang
saa i sin Anstalt.

Prost i den 8 Juni 1853.

H. C. Jensen

Passets gyldighed

- 3 dage fra udstedelsen
- Indtil 1839: Til én rejse
- Efter 1839: Til flere rejser

Hvornår skulle passet forevises?

- Ved overnatning på rejse
- Ved bosættelse
- Ved overfart
- Muligvis også ved gennemrejse

Mercurius 1828-1857

Lov 29.12.1758:

... at deslige bortreisende Personer ikke tillades at passere Kjøbstæderne og Fæstningerne, eller ved Færgestederne overføres, uden at kunne forevise vedkommende Øvrigheds Pas paa det Sted, hvor de ere reiste fra.

H.P. Giessing 1841:

Enhver til en Kjøbstad ankommende Fremmed og ubekjendt Person, som agter nogen Nat at opholde sig sammesteds, skal anmelde sig for Byens Politiemester, der har at undersøge hans Passer og Beviisligheder; dog undtages herfra de Reisende, som indlogerer sig paa de offentlige Gjæstgiversteder, om hvilke, naar de ikke opholde sig længere end een nat, saadan Anmeldelse er ufornöden, saafremt Gjæstgiveren ikke finder deslige Reisende mistænkelige, men han i saa Henseende vil staae til Ansvar

A painting of a stagecoach pulled by two horses in front of a yellow building. The stagecoach is black with yellow and green panels. A driver in a red coat is visible. The building has a red roof and several windows. A black text box with white text is overlaid on the right side of the image.

Hvem skulle passet forevises til?

- Retsbetjenten
- Færgemanden
- Postvognskusken
- Gæstgiveren

Hvad er en pasprotokol?

Myndigheders registrering af:

- Udstedte pas og pasbøger
- Foreviste pas og pasbøger

Hvad er der bevaret?

København

- Pasprotokoller over udstedte pas 1788-1850 (Københavnske pasregnskaber)

Provinsen

- Helsingør 1804-
- Korsør 1798-
- De fleste byfogeder først o.1820-

Pasprotokoller fra købstæder på Lolland-Falster

Nykøbing Falster: 1791-1896 (3 pk.)

Nakskov: 1839-1893 (1 pk.)

Maribo: 1830-1923 (3 pk.)

Rødby: 1812-1922 (1 pk.)

Stubbekøbing: 1825-1889 (3 pk.)

Nysted: 1828-1840 (1 pk.)

Sakskøbing: 1852-1884 (1 pk.)

Hvad fortæller pasprotokoller over udstedte pas?

- Udstedelsesdato
- Navn
- Fødested
- Udseende
- Erhverv
- Destination
- Evt. kautionist

Udstedte pas

[illegible]

Hvad fortæller pasprotokoller over foreviste pas?

- Forevisningsdato
- Navn
- Erhverv
- Udrejsested og -dato
- Sidst forevist
- Destination

Foreviste pas før 1846

10.

Læstegude Reiser.

Datum		Navn		Udslid Datum	mod Lyd	Udslid Datum	mod Lyd	Udslid Datum	mod Lyd
1836									
Juni	7	Lise Gjenside Ahlefeldt og Louise Gotthald af Aalbyegaard.		Mai 6	Odense	Reisend	høst	Odense	
	13	Lise Gjenside Ahlefeldt og Louise Gotthald		Mai 11	Odense	Reisend	høst	Odense	
-	15	Lotte og Poul Andersen Balthasar		Novbr 1836	8. Skatte	Heilgenhafen	Wormsberg	Præst.	
	22	Lise og M. Jøhn		Abkom					
-	22	Lise og M. Jøhn		Abkom					
	22	Lise og M. Jøhn		Abkom					
-	22	Lise og M. Jøhn		Abkom					
	22	Lise og M. Jøhn		Abkom					
-	22	Lise og M. Jøhn		Abkom					
	22	Lise og M. Jøhn		Abkom					

Foreviste pas efter 1846

Dato	Navn	Udflyktsst.	Ridst.	Forskj.	Gns.
(1859)					
Juni 1	Karin Hansdatter	Gåttaborg	Ringskild	Skjelokør	gns
	4 Anna Hansdatter	7 Apr 1859	26 Mai 1859		
	" " Rasmussen Martensen	Præstøe 11 Januar 1858	Skjelokør 28 Mai 1859	Skjelokør	gns
	" 7 Anton Baldus	Helsingør 18 Januar 1858	Wordingborg 3 Juni 1859	Skjelokør	10 p
	" " Philipp Rung	Hvadamar 3 Februar 1859	do	do	10 p
	" " Jacob Rung	do	do	do	10 p
	" 10 Karin Osdatter	Helsingør	Præstøe	Wordingborg	gns
	" " Marie Osdatter	4 April 1859	6 Juni 1859		
	" 14 Bogdalena Osdatter	Kalmø 11 Mai 1859	Kjøge 4 Juni 1859	Skjelokør	gns
	" " Hyl. Anna Mads-	do	do	do	gns
	" " datter Hyl.	do	do	do	gns
	" " Margit Madsdatter	do	do	do	gns
	" 16 Wilhelm Rung	Hvadamar 2 Febr. 1859	Ringskild 9 Juni 1859	Hj. Helsingør	gns
	" " Catharine Meyer	Helsingør 14 Decbr 1858	do	do	gns
	" " Marie Baldus	Hvadamar 13 Juni 1859	do	do	gns

Pasbøger

Landrejser og sørejser

- Vandrebøger
- Skudsmålsbøger
- Opholdsbøger

Vandreboøger

- Pasbøger for håndværkssvende
- Perioden 1828-1886
- Forevises og underskrives
- Oplysninger i pasprotokollerne

Sten

Hoff 13

Rubne

*1862-1869
1869-1876
1876-1883
1883-1890
1890-1897
1897-1904
1904-1911
1911-1918
1918-1925
1925-1932
1932-1939
1939-1946
1946-1953
1953-1960
1960-1967
1967-1974
1974-1981
1981-1988
1988-1995
1995-2002
2002-2009
2009-2016
2016-2023*

Bandrebog

for

Anders - Svend

Hennrich

Frederik R. VII.

Denne Bandrebog, bestaaende af 48 paginerede Sider,
er betalt med 13 /- Rigmont.

A. 1862

A. 1869

Gaderslev.

Godste Nielsens Officin.

Årsag til vandrebøger

Lov 10.12.1828:

Kongen har bragt i Erfaring, hvorledes i de senere Aar en Mængde Personer, for det meste under Navn af Haandværkssvende, have omstreifet i Danmark uden Beskiæftigelse og uden Midler til at ernære sig ... hvorved slig skadelig Omstreifen kan forebygges og standses.

Klædesmand Samson August Tafta sammen med
for mig 14 Erar og i den Tid lykkede sig Evon og Hårig
med sin afviser en mig Endelig lykkelig forsonet Endelig
for Wandringens begreb af

Holbeck den 13. April 1830 -

G. Fischers Løn

Skudsmålsbøger

- Pasbøger for tyende
- Perioden 1833-1924
- Forevises og underskrives

*Jens Jespersen
Frønderup*

Jensf: Reg: Grevinge. Fol: 59-95
Studsmaalsbog

for
Jens Jespersen
af
Frønderup, Grevinge Sogn
Od. Hæred, Holbæk Amt

Pris: 25 Ore indbunden.

Grevinge Prosteg: d: 21de April
1879

A F Thisted
Sogneprøst for Grevinge
Municipal
Solbek.

Hvor findes oplysningerne?

- I byerne indtil 1854: Til- og afgangslister i kirkebøgerne
- I byerne efter 1854: Tyendeprotokoller
- På landet indtil 1875: Til- og afgangslister i kirkebøgerne
- På landet efter 1875: Tyendeprotokoller

Opholdsbøger

- Pasbøger for udlændinge
- Perioden 1875-1928
- Forevises og underskrives
- Oplysninger i pasprotokollerne

Opholdsbog

for

Peter Lousen

Denne Opholdsbog, bestaaende af 32 paginerede Sider,
er betalt med 25 Dre.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. S. Schult.

Eksempel 1:

Undersøge hvor en person kommer fra?

- Problem: Ikke nævnt ved destination
- Får han udstedt pas?
- Har han afleveret pas til retsbetjenten?
- Fødested er nævnt

Eksempel 2:

Undersøge hvor en person rejser hen?

- Får han udstedt pas?
- I pasprotokollen nævnes hans destination

Hvor findes pasprotokollerne?

- Arkivalieronline: Retsvæsen – Retsvæsen: Retsbetjente indtil 1919)
- Originale arkivalier: Skal bestilles i Daisy (https://daisy.rigsarkivet.dk/daisy_forside)

Arkivskaber: byfoged/herred/birk

Arkivserien: pas...

Oversigt over retsbetjentenes pasprotokoller

- Specialregistratur, dækker kun købstæder på Sjælland

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?epid=17256724#211851,40022266>

Nykøbing-Sjællands byfoged

G-5

I: Udstedte og foreviste pas: 3/9 1825-23/12 1835.

II: Udstedte markedspas (bagfra): 1/10 1827-13/10 1835.

Bemærkning: Udstedte og foreviste pas lader til at være blandet sammen.

G-5

Foreviste pas: 30/4 1871-1/5 1888.

Bemærkning: Afgang og tilgang føres sideløbende på hver sin side af protokollen.

G-7

I: Forskellige regnskaber.

II: Udstedte og fornyede kludesamlerpas: 6/6 1862-6/10 1869.

III: Udstedte markedspas: 11/6 1862-18/11 1869.

IV: Udstedte pas: 26/10 1886-5/7 1888.

V (bagfra): Foreviste pas: maj 1862-august 1886.

Amtspas

- Pas til værnepligtige
- Perioden 1788-1849
- Tilladelse til at flytte til et andet amt
- Oplysninger i amtets pasprotokoller

No. 506.

Jalbæk Amt, Lægs No. 15 Løbe No. 61.

Foreviseren *Jens Jensen* født udi
Hjggrold Bys, — og — Sogn, *Jalbæk* Amt;
efter Nulsen 14 Aar gammel, — Sommer høi, — af Dine,

af Haar, af Skuldre og af Been; tillades
herved indtil *nu* at opholde sig i *København*

i *Sorø* Amt; da han for sin Tilstødeblivelse og at han skal
indfinde sig i Lægsdet eller fremstille sig til Kongens Tjeneste naar og hvor

det paaordres, ifølge Forordningen af 20 Junii 1788 den 6 s har
stillet for sig som Borgen *Herman J. Lassen*

i *Christiansburg*; dog er denne Tilladelse ikke gieldende, førend den
for Lægsmanden *Jens Poulsen* i *Kibæk*

er forevist og med hans Paategning derom forsynet.

Løvenborg den 14 Maj 1799.

H. J. Lassen og *Amydmand*
H. J. Lassen og *Amydmand*
Jens Poulsen

A. Chr. Oye

Jens Poulsen og *Amydmand*
Jens Poulsen og *Amydmand*

Amtspas,
Holbæk
Amt

Eksempel på lægdsrulle

Lee Sogn, tilgangsruile 1801

Lægdes Nr 85 Lee Sogn				
F. 01.	L. Schreier ^{L. Schreier} Storhus ^{Storhus}	Anders 21.	02 $\frac{3}{4}$ Krogh.	1800 Leds 17. 1—39
				p. L. 82 — 74.
				Ordnings p. L. 12. Storhus med
				Paution. — Oplyst 1802
F. 02.	L. Nielsen ^{L. Nielsen} Storhus ^{Storhus}	Anders 21.	01—1802	p. L. 68 — 27.
F. 03.	L. Nielsen ^{L. Nielsen} Storhus ^{Storhus}	Anders 14.	01—1802	p. L. 97 — 83

Eksempel på amtspasprotokol

Protokoll nr.	Side	Referat nr.	Referat dato	Referat navn	Referat adresse	Referat notat	Referat notat	Referat notat	Referat notat
108.	72.	9.	16 Juni 1813	Lorenz Petersen	16 Juni 1813	Boesker Lige	Lørdagsmorgt. Lige, Lørdagsmorgt.	Boesker Lige	Lørdagsmorgt. Lige, Lørdagsmorgt.
109.	38.	63		Hans Caspersen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
110.	36.	123.		Peter Hansen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
111.	58.	172.		Peter Nielsen		Callundborg	Lørdagsmorgt.	Callundborg	Lørdagsmorgt.
112.	58.	92.		Lorenz Nielsen		Callundborg	Lørdagsmorgt.	Callundborg	Lørdagsmorgt.
113.	60.	3		Niels Petersen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
114.	74.	80		Anders Petersen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
115.	74.	92		Hans Christensen		Callundborg	Lørdagsmorgt.	Callundborg	Lørdagsmorgt.
116.	74.	94.		Olaf Christensen		Callundborg	Lørdagsmorgt.	Callundborg	Lørdagsmorgt.
117.	1.	37.		Jens Christensen		Hellerup, København		Hellerup, København	
118.	54.	109	19 Juni 1813	Norbert Jensen	19 Juni 1813	Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
119.	45.	25		Peter Jensen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
120.	"	63.		Peter Petersen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
121.	16.	144.	22 Juni 1813	Niels Olsen	22 Juni 1813	Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
122.	"	157		Anders Olsen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
123.	61.	115	24 Juni 1813	Peter Jensen	24 Juni 1813	Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
124.	69.	72.	26 Juni 1813	Peter Larsen	26 Juni 1813	Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
125.	63.	32.		Niels Hansen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
126.	69.	68.		Hans Christensen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
127.	69.	121.		Jens Christensen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
128.	53.	11		Jens Hansen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
129.	50.	136		Olaf Christensen		Callundborg	Lørdagsmorgt.	Callundborg	Lørdagsmorgt.
130.	21.	45		Jens Christensen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
131.	21.	67	30 Juni 1813	Lorenz Petersen	30 Juni 1813	Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
132.	21.	153		Jens Christensen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
133.	42.	3		Niels Hansen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
134.	54.	3		Hans Christensen		Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
135.	69.	19	3 Juli 1813	Peter Nielsen	3 Juli 1813	Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	
136.	15.	3	6 Juli 1813	Jens Christensen	6 Juli 1813	Kjøbenhavn		Kjøbenhavn	

Vejledningsvideoer

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Lang række vejledningsvideoer, bl.a. om pasprotokoller

Spørgsmål?